

• ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА •

СПАСИБО-ФАТЄЄВА ІННА ВАЛЕНТИНІВНА,

*доктор юридичних наук, професор кафедри
цивільного права № 1, Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого,
член-кореспондент Національної академії
правових наук України,
Україна, м. Харків
e-mail: ispasibo@yandex.ru
ORCID 0000-0002-3447-1252*

НАДЬОН ВІКТОРІЯ ВАЛЕНТИНІВНА,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права № 2,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail: novikova.vic@yandex.ru
ORCID 0000-0001-8240-7717*

УДК 347

Правова природа обов'язків у спадкових правовідносинах

У статті досліджуються обов'язки спадкоємців у спадкових правовідносинах. Аналізується правова природа обов'язків, що виникають із договору, закону, а також обов'язки, що виникають із заповідального відказу (легату) та покладання.

Ключові слова: обов'язок, спадкування, заповіт, спадкування за законом, спадкоємці, спадкодавець, заповідальний відказ (легат), покладання.

Постановка проблеми. Із спадкуванням, так чи інакше, доводиться мати справу практично кожному, але далеко не завжди особа розпоряджається своїм майном на випадок смерті. Проте відсутність прямого волевиявлення, ви-

раженого у заповіті, ніяк не повинна впливати на стабільність цивільного обороту, а тим більше – тягти за собою порушення прав кредиторів померлого. Завдання держави в такій ситуації – забезпечити належну спадкоємність

у правах та обов'язках, що не «вмирають» зі смертю їх носія.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цим та іншим питанням, пов'язаним зі спадковими правовідносинами, приділялось чимало уваги, зокрема у працях В. І. Серебровського, Б. Б. Черепакіна, Г. Ф. Шершеневича, О. С. Іоффе, М. В. Гордона, П. С. Нікітюка, Б. Л. Хаскельберга, І. В. Жилінкової, Л. М. Баранової, О. П. Печеного, Л. В. Лещенко та ін. Однак одні аспекти цих правовідносин набули глибшого дослідження, інші – дещо обійдені достатньою увагою. Такими є обов'язки спадкоємців за заповітом, які потребують комплексного аналізу задля об'ємного уявлення про них у цілому, що має значення як для самих спадкоємців, так і для інших осіб, на яких відбивається правонаступництво у спадкових правовідносинах. Тому метою цієї статті є визначення правової природи обов'язків у спадкових правовідносинах та їх вплив на права інших осіб.

Виклад основного матеріалу. Традиційно поняття «обов'язок» розуміється як «певне коло дій, покладених на кого-небудь і безумовних для виконання» [1, с. 378], як борг [2, с. 57]. У свою чергу, правознавці ведуть мову про правову категорію «юридичний обов'язок» як про приписану зобов'язаній особі міру необхідної поведінки, якої вона повинна дотримуватися, відповідно до вимог уповноваженої особи з метою задоволення її інтересів [3, с. 46]. На думку Н. І. Матузова, юридичний обов'язок являє собою встановлену законом точну міру суспільно необхідної, найбільш розумної і доцільної поведінки, спрямованої на задоволення

інтересів суспільства й особистості [4, с. 26–27].

У цивілістиці обов'язок прийнято розкривати за допомогою терміна «належне». Звідси, обов'язок являє собою передбачену законом або домовленістю сторін міру належної поведінки суб'єкта правовідносин. Якщо мова йде про обов'язки спадкоємця, то це міра його належної поведінки у спадкових правовідносинах.

Обов'язок характеризується категоричністю. Він є запропонованою (необхідною) поведінкою суб'єкта правовідносин. У цьому сенсі під обов'язками спадкоємця за заповітом звичайно розуміють обов'язки спадкодавця, які перейшли до спадкоємця у складі спадщини. Ці обов'язки мають грошовий еквівалент, наприклад, обов'язки щодо належного виконання договорів, відшкодування шкоди тощо, а також можуть мати не тільки цивільно-правову, а й іншу природу, наприклад, податкову, трудову (заборгованість із виплати заробітної плати працівникам, якщо померлий був підприємцем) та ін. Обсяг цих обов'язків повинен бути пропорційний обсягу прав у складі спадщини, яку прийняв спадкоємець [5, с. 184].

Законодавець, обумовлюючи питання про включення до складу спадщини обов'язків (ст. 1218 ЦК), окремо регулює обов'язок спадкоємців задовольнити вимоги кредиторів (ст. 1282 ЦК). Таким чином, обов'язок спадкодавця, включений до складу спадщини, прийнятої спадкоємцями, який кореспондує праву вимоги кредитора, стає обов'язком спадкоємців. Це стосується всіх спадкоємців – як за законом, так і за заповітом.

Є у спадкоємців і обов'язки, породжені договором, що укладається між ними, зокрема про зміну черговості права на спадкування (ст. 1259 ЦК). Однак такі обов'язки можуть мати лише спадкоємці за законом, оскільки тільки їм дозволено укладати подібні договори. А обов'язки, що виникають із договору управління майном або його охорони (статті 1284, 1285 ЦК), виникають у будь-яких спадкоємців, які уклали відповідні договори із третіми особами.

Спадкоємці можуть мати й інші обов'язки, встановлені законом або заповітом. До перших належать охорона спадщини, яку вони зобов'язані забезпечити своїми силами, без укладення договору з третіми особами (ст. 1284 ЦК); оплата послуг виконавця заповіту (ст. 1291 ЦК), відшкодування витрат на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця (ст. 1232 ЦК). Ці обов'язки покладені на спадкоємців законом і тому вони повинні бути готові до їх виконання.

До других належать виконання запропонованого в заповіті щодо надання за заповідальним відказом (статті 1237, 1238 ЦК), покладання на спадкоємця обов'язків вчинення певних дій, спрямованих на досягнення суспільно корисної мети (ч. 2 ст. 1240 ЦК), а також місця та форми здійснення ритуалу поховання, розпорядження особистими паперами (ч. 1 ст. 1240 ЦК). Звісно, ці обов'язки породжені останньою волею спадкодавця, визначені ним у заповіті, дізнатися про них спадкоємці зможуть лише після ознайомлення із заповітом.

Як перші, так і другі, визнаються обов'язками спадкоємців лише у разі прийняття ними спадщини. Якщо спад-

коємець відмовляється від прийняття спадщини, у нього подібних обов'язків не виникає.

Важливим при характеристиці обов'язків є встановлення факту: стосовно кого вони виникають. Так, якщо це обов'язки з охорони спадщини, то очевидно, що він є важливим для всіх спадкоємців, отримання майна якими цілком та повністю залежить від належного виконання цього обов'язку. Наприклад, якщо один із спадкоємців проживав разом із спадкодавцем і продовжує там жити, то саме від нього вимагається сумлінне виконання обов'язку з охорони майна спадкодавця. Він не має права приховати це майно, відчужувати його, він зобов'язаний не тільки не допустити його псування, а й забезпечити його збереження.

Якщо це обов'язок погасити борг перед виконавцем заповіту з оплати його послуг, то відповідно, зрозумілий суб'єкт, наділений правом вимагати виконання цього обов'язку. А якщо мова йде про відшкодування витрат на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця, то обов'язок їх компенсувати покладається на тих спадкоємців, які не понесли ці витрати. У той же час, якщо такі витрати поніс один із спадкоємців, то сума, що підлягає йому на відшкодування, зменшується на його частину, що припадає на ці витрати, оскільки вони розподіляються між усіма спадкоємцями порівну.

Що стосується надання за заповідальним відказом, то відповідний обов'язок виникає стосовно особи, зазначеній у заповіті. Відповідно, ця особа набуває права вимоги від спадкоємця виконання цього обов'язку. Неприпустимо вважати, що це обов'язок щодо спадкодавця.

У цьому контексті ускладнюється відповідь на питання про те, стосовно кого виконуються обов'язки дотримати побажання заповідача про місце та форму здійснення ритуалу поховання, розпорядження його особистими паперами, оскільки уповноваженої особи при цьому не існує. Тоді такому обов'язку спадкоємця не кореспондує ніче право.

Дещо відрізняється ситуація з обов'язком зі здійснення певних дій, спрямованих на досягнення суспільно корисної мети, покладеної на спадкоємця. Важко погодитися з тим, що такий обов'язок має свого конкретного кореспондента, оскільки від його дотримання залежать добробут, немайна сфера або інші можливості багатьох осіб. Тому вважати, що всякий і кожен, хто міг би скористатися цим обов'язком, вправі вимагати від спадкоємця його виконання, на наш погляд, невірно.

Наприклад, якщо спадкоємець зобов'язувався заповітом забезпечити доступ до колекції або бібліотеки, отриманих ним у спадщину, шляхом переміщення їх у місце, де можливе загальне користування ними (проведення виставки, в галереї та ін.), то зобов'язати його це зробити кожен зацікавлений в такому доступі не може. Якщо ж у заповіті не зазначено спосіб забезпечення такого доступу, то можна припустити, що кожна особа, що побажала ознайомитися з колекцією або бібліотекою, вправі адресувати свою вимогу до спадкоємця. Однак очевидна складність виконання такого обов'язку спадкоємцем і не менша складність – з реагуванням на порушення такого обов'язку, особливо щодо того, хто може звернутися до суду з відповідним позовом, зокрема, про

забезпечення реалізації його права знайти колекцію.

Чимало непорозумінь викликає обов'язок спадкоємців за заповітом створити установу із зазначенням мети її діяльності. Тут обов'язок спадкоємців має місце, однак того, хто має право вимагати його виконання, встановити неможливо. Зрозуміло одне – ним не може бути всякий, хто розраховує на отримання будь-яких благ від діяльності установи, яку слід було б створити.

Наслідком відсутності чіткості у визначенні уповноваженої особи, яка має право вимоги щодо спадкоємців, є те, що виконання спадкоємцем відповідного обов'язку може і не відбутися, а наслідки такого невиконання залишаться невідомими. Тому такою важливою є роль виконавця заповіту (ст. 1286 ЦК).

Усе наведене вище щодо обов'язків спадкоємців і сполучених із цим складностей практичного порядку пов'язане з тими правовідносинами, які супроводжують реалізацію цих обов'язків.

Звичайно, наведені вище обов'язки мають різну правову природу, і це очевидно, коли йдеться про договірні обов'язки спадкоємців (виходять із укладених ними договорів із управителем спадщиною тощо), щодо інших обов'язків – вона вимагає пояснень.

Так, *обов'язки щодо задоволення вимог кредиторів* виникають із правонаступництва спадкоємців, що заступили місце спадкодавця у відповідних правовідносинах. Тому ці обов'язки, крім того, що вони виникають у спадкоємця як учасника спадкових правовідносин, є і змістом інших правовідносин, із яких вони виходять.

Обов'язки, що виникають суто із закону, можуть вважатися лише елементом спадкових правовідносин, як-то: охорона спадщини, здійснювана самим спадкоємцем без укладення договору з третьою особою; оплата послуг виконавця заповіту; відшкодування витрат на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця. Адже саме законом встановлюються ці обов'язки, які залежать лише від того, чи вступає спадкоємець у спадкові правовідносини. Будучи породженням волі спадкоємця, ці обов'язки, втім, встановлені виключно законом.

Найбільш, мабуть, спірною є правова природа обов'язків спадкоємців, що виходять із заповідального відказу (легату) і покладання. Те, що спадкоємці мають відповідні обов'язки, які дозволяють реалізувати права осіб, зазначених у заповіті, сумніву не викликає. Однак оцінка цього правового зв'язку (обов'язки спадкоємців і прав осіб, на користь яких було складено заповіт) досить різноманітна.

Переважна більшість учених вважає правовідносини з приводу реалізації обов'язку спадкоємця здійснити легат і відповідного права легатарія зобов'язальними. Його сторонами вважають відказоодержувача як кредитора і спадкоємця як боржника, хоча його обов'язок встановлений заповідачем. О. С. Іоффе, зокрема, зазначав, що, складаючи заповіт, громадянин може зобов'язати призначеного ним спадкоємця передати частину майна іншій особі. Це і називається заповідальним відказом або легатом, який, будучи, як і заповіт у цілому, одностороннім правочином, після смерті заповідача та прийняття спадщини створює

між спадкоємцем та зазначеною у заповіті особою зобов'язання щодо передачі обумовленого майна [6, с. 98].

Звідси, невиконання спадкоємцем покладених на нього обов'язків у вигляді легату або покладання тягне за собою можливість звернення до суду з позовом до спадкоємця, однак не перешкоджає отриманню останнім спадкового майна у власність.

Безумовно те, що, по-перше, спадкоємець за заповітом наділений та взяв на себе обов'язок вчинення певних дій; по-друге, від вчинення ним цих дій залежить виникнення права у легатарія (відказоодержувача); по-третє, спадкоємець може бути змушений до виконання цих дій із боку легатарія.

Цим легат відрізняється від встановлення на користь осіб, зазначених у заповіті, сервітуту (ст. 1246 ЦК), в яких зі смертю заповідача виникає речове право на підставі заповіту. Для цього вони не вчиняють інших дій, адже досить цих двох юридичних фактів (складання заповіту, в якому міститься вказівка про встановлення сервітуту і смерть заповідача) [5, с. 245]. Таким чином, зазначені особи отримують це право безпосередньо від заповідача, а не шляхом реалізації зобов'язання, яке виникає, як вважається, між заповідачем і відказоодержувачем при заповідальному відказі.

Важко не погодитися з тим, що правовідносини, пов'язані з легатом і з сервітутом, встановлюваним у заповіті, розрізняються. Насамперед це обумовлено залежністю прав осіб, які отримують ці права із заповіту, від виконання обов'язків спадкоємця або відсутності такої. І якщо спору щодо наявності обов'язку спадкоємця виконати запро-

поноване у заповіті стосовно легатарія немає, то є питання стосовно того, чи буде цей обов'язок існувати в зобов'язальних правовідносинах.

Так, на думку П. С. Никитюка, «отримання майна за заповідальним відказом являє собою особливий вид спадкового наступництва» [7, с. 148]. Саме це пояснює позицію вченого, що відкидає зобов'язальні відносини між відказоодержувачем і виконавцем відказу – спадкоємцем.

Г. Ф. Шершеневич стверджував, що заповідальний відказ як заповідальне розпорядження являє собою пропозицію, звернену до відказника, виступити суб'єктом у зазначених відносинах, а «між заповідачем та спадкоємцем встановлюється договір на користь третьої особи, тобто відказника, який набуває права вимоги до спадкоємця» [8, с. 478–479]. Не такий категоричний Б. Б. Черепакін, який вбачав схожість положення відказоодержувача з положенням вигодонабувача за договором страхування життя, але все ж вважав відносини між спадкоємцем та відказоодержувачем зобов'язальними [9, с. 72]. А М. В. Гордон вказував на доручення спадкоємцю у заповіті, що містить легат, виконати що-небудь для іншої особи – заповідальне доручення [10, с. 58].

Видається, що і для такої характеристики правовідносин між спадкоємцем та легатарієм «важко знайти обґрунтування», як правильно вказував Б. Л. Хаскельберг [11, с. 107], враховуючи, що доручення – правовідношення договірне, яке припиняється смертю кожної зі сторін. Твердження про наявність договору між заповідачем та спадкоємцем теж вельми сумнівне

в силу відсутності волі на це з боку спадкоємця, не обізнаного про заповіт та який не виражав своєї згоди для його дійсності, бо заповіт є за своєю природою одностороннім правочином.

В. М. Хвостов констатував регулювання римським правом цього зобов'язання *obligationes quasi ex contractu* – зобов'язань ніби з договору [12, с. 501], але все ж вважаючи це зобов'язанням.

Із наведених позицій зрозумілими є аргументи на підтримку або відкидання зобов'язальної природи відносин із заповідального відказу: а) наявність обов'язків спадкоємця; б) відсутність у легатарія речового права в силу одного тільки легату, тобто без виконання обов'язків спадкоємцем за його поданням; в) сингулярне правонаступництво або неприпустимість переходу до легатарія обов'язків, що входять до спадкової маси. Легатарій, хоч і отримує майно від спадкоємця, ставши правонаступником щодо прав на це майно, проте ці права «очищені» від обов'язків.

У зв'язку з цим можна твердити і про право спадкоємця отримати майно і стати його власником, проте з наявністю обтяжень у вигляді легату. Тоді виникає питання: чи припустимі в заповіті умови, що обмежують спадкоємців у праві на заповідане їм майно?

Відповідь на це питання має бути, безумовно, стверджувальною, якщо обмеження викликані заповідальним відказом, бо він повинен бути виконаний спадкоємцем негайно, і тим самим обмеження спадкоємця у праві усувається. Інша річ, якщо заповітом спадкоємець позбавляється права продати заповіданий йому житловий будинок. Як зазначав В. І. Серебровський, заповіти, що

обмежують повну свободу розпорядження спадкоємця, який став власником заповіданого йому майна, повинні, за загальним правилом, вважатися такими, що не мають сили [13, с. 135]. Дійсно, з цією точкою зору слід погодитися, оскільки в такій ситуації спадкоємець, по суті, виявився б завжди обмеженим у своїх правах власника, що неприпустиме. Ситуація зміниться в тому випадку, якщо ця умова буде обмежена часовими рамками, наприклад, до настання повноліття дітей вказаний спадкоємець не має права на відчуження прийнятого ним у спадщину майна.

При характеристиці обов'язків важливо відзначити, що вони зовсім не вичерпуються особливим психічним станом зобов'язаної особи, а становлять особливий, соціальний наслідок норми. У дореволюційній літературі особливо красномовно зображував психічний стан зобов'язаної особи Л. Й. Петражицький, який вказував, що обов'язок розуміється як «своєрідна перешкода для вільного облюбування, вибору та слідування нашим схильностям, потягам, цілям...»; що суб'єкт уявляється таким, що знаходиться в особливому стані несвободи, зв'язаності. Звідси і вираз «обов'язок» [14, с. 31, 37].

А. М. Айзенберг і М. П. Карева визначають обов'язок як «зв'язаність особи з питання про те, чи припустимо або неприпустимо суб'єкту здійснювати ту чи іншу дію» [15, с. 54]. Тоді виникає потреба у співвіднесенні обов'язків спадкоємців із настанням умов, зазначених у заповіті. Відповідно до ч. 1 ст. 1242 ЦК заповідач може обумовити виникнення права на спадкування в особи, вказаної у заповіті, наявністю

певної умови, як пов'язаної, так і не пов'язаної з її поведінкою (наявність інших спадкоємців, проживання у певному місці, народження дитини, здобуття освіти тощо). Ця умова може мати майновий або немайновий характер.

Зовні заповіт з умовою схожий із заповідальним відказом – спадкодавець в обох випадках передбачає певні вимоги, з якими пов'язує отримання спадкоємцем повного права на майно у порядку правонаступництва.

Однак наявна й суттєва різниця між ними. Якщо при легаті вимоги заповідача підлягають виконанню спадкоємцем, залежать від його волі, а в разі невиконання цих вимог спадкоємець може бути примушений до виконання, то при умові ситуація інша. Вимоги заповідача являють собою вказівку на настання або ненастання певних обставин, які можуть залежати або не залежати від волі спадкоємця. Спонукає ж його до того, щоб він сприяв настанню цих умов, не можна. Невиконання ним дій, що становлять суть цих умов (якщо це залежить від волі спадкоємця), не впливає на права будь-яких осіб та пов'язані з настанням або ненастанням наслідків саме для нього.

Висновок. Таким чином, суб'єктивний обов'язок спадкоємців за заповітом виступає передусім як засіб регулювання їх поведінки, яке міститься в нормах спадкового права і в заповіті, а може мати місце і в договорі, що укладається спадкоємцями. Цю функцію суб'єктивний обов'язок виконує завдяки тому, що він забезпечує таку поведінку його носія, яка обумовлює для уповноваженої особи можливість здійснення її власних дій, що є засобом або способом задоволення її інтересів.

Список використаних джерел

1. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов ; под ред. Н. Ю. Шведовой. – М. : Азбуковник, 1999. – 944 с.
2. Александрова З. Е. Словарь синонимов русского языка: практический справочник: Ок. 11000 синоним. рядов / З. Е. Александрова. – 11-е изд., перераб. и доп. – М. : Рус. яз., 2001. – 568 с.
3. Толстой Ю. К. К теории правоотношения / Ю. К. Толстой. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1959. – 88 с.
4. Матузов Н. И. О категориях «субъективное право» и «юридическая обязанность» в свете современного правового развития / Н. И. Матузов // Личность и власть. – Ростов н/Д, 1995. – С. 104–109.
5. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). – Т. 12; Спадкове право / за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Х. : ФО-П Колісник А. А., 2009. – 544 с. – (Серія «Коментарі та аналітика»).
6. Иоффе О. С. Избранные труды : в 4 т. Т. III. Обязательственное право / О. С. Иоффе. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2004. – 837 с.
7. Никитюк П. С. Наследственное право и наследственный процесс (проблемы теории и практики) / П. С. Никитюк. – Кишинев : Штиница, 1973. – 258 с.
8. Шершеневич Г. Ф. Учебник русского гражданского права (по изданию 1907 г.) / Г. Ф. Шершеневич. – М. : Спарк, 1995. – 556 с.
9. Черепяхин Б. Б. Правопреемство по советскому гражданскому праву / Б. Б. Черепяхин. – М. : Госюриздат, 1962. – 162 с.
10. Гордон М. В. Наследование по закону и по завещанию / М. В. Гордон. – М. : Юрид. лит., 1967. – 118 с.
11. Хаскельберг Б. Л. Правоотношение из завещательного отказа и его элементы / Б. Л. Хаскельберг // Цивилистические исследования : сб. науч. тр. памяти проф. И. Н. Федорова. – М. : Статут, 2004. – Вып. 1. – С. 78–110.
12. Хвостов В. М. Система римского права : учебник / В. М. Хвостов. – М. : Спарк, 1996. – 522 с.
13. Серебровский В. И. Избранные труды по наследственному и страховому праву / В. И. Серебровский. – М. : Статут, 1997. – 567 с. – (Серия «Классика российской цивилистики»).
14. Петражицкий Л. И. Теория права и государства : учебник. – Т. 1 / Л. И. Петражицкий. – СПб. : Юрид. лит., 1907. – 608 с.
15. Айзенберг А. М. Правовые нормы и правоотношения : пособие / А. М. Айзенберг, М. П. Карева ; под ред. К. А. Мокичев. – М. : Юрид. лит., 1949. – 58 с.

References

1. Ozhegov S. I. Slovar' ruskogo jazyka [Russian Dictionary] / S. I. Ozhegov // Pod red. N. Ju. Shvedovoj. – Moskva: Azbukovnik. 1999, 944 p. [in Russian].
2. Aleksandrova Z. E. Slovar' sinonimov ruskogo jazyka: prakticheskij spravochnik: Ok. 11000 sinonim. Rjadov [Russian Dictionary of Synonyms: a Practical Guide: about 11000 Synonymous Series], 11-uzd., pererab. i dop. Moskva: Rus. jaz., 2001, 568 p. [in Russian].
3. Tolstoj Ju. K. K teorii pravootnoshenija [To the Legal Relationship Theory] / Ju. K. Tolstoj. Leningrad: Izd-vo Leningr. un-ta, 1959, 88 p. [in Russian].
4. Matuzov N. I. O kategorijah «sub#ektivnoe pravo» i «juridicheskaja objazannost'» v svete sovremennogo pravovogo razvitija [About the Categories «the Subjective Law» and «the Legal Obligation» from the Standpoint of the Modern Law Development] / N. I. Matuzov // Lichnost' i vlast'. Rostov n/Donu, p. 104-109. [in Russian].

5. Civil'nij kodeks Ukraïni: Naukovo-praktichnij komentar (pojasnennja, tлумachennja, rekomendacii z vikoristannjam pozicij vishhij sudovih instancij, Ministerstva justicii, naukovciv, fahivciv). – Т. 12; Spadkove pravo [Civil Code of Ukraine: Scientific-practical Commentary (Explanations, Interpretations, Recommendations Including Positions of the Higher Court Authorities, the Ministry of Justice, Researchers, Professionals). V. 12; Inheritance Law] / Za red. prof. I. V. Spasibo-Fateevoi, – serija «Komentari ta analitika», – H.: FO-P Kolisnik A. A., 2009, 544 p. [in Ukrainian].
6. Ioffe O. S. Izbrannye trudy: v 4-h t. T. III Objazatel'stvennoe pravo [Selected Works: 4 vols, III Law of Obligation]. Sankt Peterburg: Juridicheskij centr Press, 2004. 837 p. [in Russian].
7. Nikitjuk P. S. Nasledstvennoe pravo i nasledstvennyj process (problemy teorii i praktiki) [Inheritance Law and the Hereditary Process (Theoretical and Practical Problems)]. Kishinev: Shtiica, 1973, 258 p. [in Moldova].
8. Shershenevich G. F. Uchebnik rus'kogo grazhdans'kogo prava (po izdaniju 1907 g.) [Russian Civil Law Textbook (Imprint Data 1907)] / G. F. Shershenevich. Moskva: Spark, 1995, 556 p. [in Russian].
9. Cherepahin B. B. Pravopreemstvo po sovetскому grazhdans'komu pravu [Legal Succession in Soviet Civil Law] / B. B. Cherepahin. Moskva: Gosjurizdat. 1962, 162 p. [in Russian].
10. Gordon M. V. Nasledovanie po zakonu i po zaveshhaniju [Hereditary Succession and Testamentary Succession] / M. V. Gordon. Moskva: Jurid. lit., 1967, 118 p. [in Russian].
11. Haskel'berg B. L. Pravootnoshenie iz zaveshatel'nogo otkaza i ego jelementy [Legal Relationship of the Testamentary Refusal and Its Elements] / B. L. Haskel'berg // Civilisticheskie issledovanija. Sbornik nauchnyh trudov pamjati prof. I. N. Fedorova. Moskva: Statut, 2004, Vyp. 1. P. 78-110. [in Russian].
12. Hvostov V. M. Sistema rims'kogo prava: uchebnik [Roman Law System: Textbook] / V. M. Hvostov. Moskva: Spark, 1996, 522 p. [in Russian].
13. Serebrovskij V. I. Izbrannye trudy po nassledstvennomu i strahovomu pravu [Selected Works on Succession Law and Insurance Law] / V. I. Serebrovskij. Moskva: Statut (v serii «Klassika rossijskoj civilistiki»), 1997, 567 p. [in Russian].
14. Petrazhickij L. I. Teorija prava i gosudarstva: uchebnik [The Theory of Law and the State: Textbook] T. 1 / L. I. Petrazhickij. Sankt Peterburg: Jurid. lit-ra, 1907, 608 p. [in Russian].
15. Ajzenberg A. M., Kareva M. P. Pravovye normy i pravootnoshenija: posobie [Legal Norms and Legal Relations: Hendbook] / A. M. Ajzenberg, M. P. Kareva; Pod red. Mokichev K. A. Moskva: Jurid. lit., 1949, 58 p. [in Russian].

Стаття надійшла до редколегії 03.03.2016.

Спасибо-Фатеева И. В., доктор юридических наук, профессор кафедры гражданского права № 1, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, член-корреспондент Национальной академии правовых наук Украины, Украина, г. Харьков
e-mail: ispasibo@yandex.ru
ORCID 0000-0002-3447-1252

Наден В. В., кандидат юридических наук, доцент кафедры гражданского права № 2, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков
e-mail: novikova.vic@yandex.ru
ORCID 0000-0001-8240-7717

Правовая природа обязанностей в наследственных правоотношениях

В статье исследуются обязанности наследников в наследственных правоотношениях. Анализируется правовая природа обязанностей, возникающих по договору, закону, а также обязанности, возникающие по завещательному отказу (легату) и возложению.

Ключевые слова: обязанность, наследование, завещание, наследование по закону, наследники, наследодатель, завещательный отказ (легат), возложение.

Spasybo-Fatyeyeva I. V., Doctor of Juridical Science, Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Full Professor of the Department of Civil Law № 1, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkov

e-mail: ispasibo@yandex.ua

ORCID 0000-0002-3447-1252

Nadion V. V., PhD, assistant Professor of Civil Law № 2, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkov

e-mail: novikova.vic@yandex.ru

ORCID 0000-0001-8240-7717

Legal Nature of the Hereditary Relations

The purpose of the article: to define legal nature of the hereditary relations.

In describing the responsibilities it is highly important to note that they are not confined to a particular mental state of the obliged person, they represent special, social consequences of the standards.

Responsibilities listed in the article have different legal nature. And if any is evident when it comes to the contractual obligations of the heirs (resulting from contracts made by them with the owner of the inheritance and so forth), it demands some clarifications concerning other ones.

Thus, the obligations to meet creditors' demands arise from a succession of heirs, who took the place of the testator in the relevant legal relationships. That's why in addition to the fact that these obligations arise in the heir's case as a participant of the inheritance legal relationship, they are also a content of the other legal relations from which they follow.

Obligations following purely from the law can be considered only a part of the hereditary relations, such as: protection of the heritage, carried out by the heirs themselves without concluding a treaty with a third person; payment of the testamentary executor's services; compensation of expenditure on the maintenance, care, treatment and burial of the testator. Since it is law that establishes those responsibilities that depend only on whether the heir comes into the inheritance relationship. Being a product of the will of the heir these responsibilities, however, are set solely by the law.

Perhaps, the most controversial aspect is the legal nature of the obligations of the heirs resulting from the testamentary refusal (the legate) and the imposition. Beyond doubt the heirs have the appropriate responsibilities, allowing to realize the rights of the persons mentioned in the will. However, the assessment of the legal relationship (the obligations of the heirs and the rights of the persons in whose favor the will was drawn up) is very multifarious.

Thus, heirs' of the will subjective obligations primarily take the part of means of their behavior's regulation, which are contained in the specifications of the law of succession and in the will or may be also stated in the contract that is set up by the heirs. Subjective obligations function because it provides a kind of behavior of its bearer that calls forth the attorney's opportunity to perform his or her own actions, which are the means or the ways to comply with his or her interests.

Key words: obligation, inheritance, will, inheritance by law, heirs, testator, testamentary refusal (legate), imposition.